

פסגת ביידן-קישידה מהווה קריאת השכמה לישראל

written by יוסף רוזן | 16.04.2024

הביקור של ראש ממשלת יפן השבוע בארה"ב, הראשון מזה תשע שנים, מהווה צעד נוסף להעמקת שיתוף הפעולה הביטחוני בין יפן לבין ארה"ב, ועיצוב הארכיטקטורה באינדו-פסיפיק מול האתגרים במרחב, ובראשם סין. בהקשר הישראלי, מהלכים אלה עשויים לייצר הזדמנויות במישור הטכנולוגי והביטחוני, אך מחייבים את מדינת ישראל לפרו-אקטיביות.

בדומה לישראל, שיתוף הפעולה הביטחוני עם ארה"ב הינו ארוך שנים ומהווה אחד מיסודות הליבה של תפיסת הביטחון היפנית, והינו מרכיב במדיניות האזורית והגלובלית. הסקטור הביטחוני היפני מאופיין בדומיננטיות אמריקנית [1] 97% מהיבוא הביטחוני היפני בשנים 2019-2023 הגיע מארה"ב, כאשר הייתה עלייה של 161% בהיקף היצוא ליפן בשנים אלה. כדי לשדרג היחסים מעבר לרכש ביטחוני, ביידן וקישידה צפויים לקדם תכנית לפיתוח וייצור משותפים של חימוש, מטוסים וכלי שיט, ולמעשה לשלב את יפן בבסיס הייצור הביטחוני האמריקני.

חיזוק ושדרוג הקשר עם ארה"ב הוא המשך טבעי למהפכה הביטחונית-אסטרטגית שממשלת קישידה מובילה ביפן בשנתיים האחרונות, על בסיס הקו הפרו-אקטיבי של שינוי אבה המנוח. נוכח התעצמות האיומים במרחב האינדו-פסיפיק, יפן עדכנה את מסמכי היסוד של תפיסת הביטחון ואישרה תכנית חומש לבניין הכוח והגדלת תקציב הביטחון בהיקף של \$302 מיליארד דולר לחמש השנים הבאות [2] קונקרטי, תקציב הביטחון לשנת 2024 הוא הגדול אי פעם בסך של כ-\$56 מיליארד דולר. במסגרת זו, יפן רכשה לאחרונה 400 טילי טומהוק מארה"ב בסך של 2.35 מיליארד דולר, טילים נגד ספינות, ותקצבה תוכניות רכש עתידיות.

כמו כן, ממשלת יפן הקלה על מדיניות היצוא הביטחוני, הרלבנטית גם לפיתוח טכנולוגיות עם שותפות. בעקבות זאת, יפן יכולה לייצא אמצעים צבאיים למדינות שלישיות, בכפוף להסכם בילטרלי על העברת טכנולוגיות ביטחוניות. כיום, ישנן 15 מדינות שחתומות על הסכם כזה עם יפן, אך מדינת ישראל אינה אחת מהן. יתרה מכך, מדיניות היצוא היפנית אוסרת על ייצוא ביטחוני למדינות בהן מתקיימת מלחמה.

מעבר למישור הביטחוני, ארה"ב ויפן פועלות לבסס שיתוף פעולה אסטרטגי במישור הטכנולוגי, בדגש על AI ו-שבבים מתקדמים, כמהלך נגד להשקעות רבות של סין בשני תחומים אלה. במהלך פסגת ביידן-קישידה נחתמו לא פחות מ-70 הסכמים בילטרליים המשקפים את עומק היחסים.

בכל התחומים שהוזכרו, מדינת ישראל יכולה וצריכה להיות שותפה מרכזית של ארה"ב ויפן וכן למלא תפקיד בעיצוב הארכיטקטורה האזורית במז"ת (בדומה ליפן באינדו-פסיפיק). אך,

בשנתיים האחרונות, וביתר שאת בעקבות המלחמה, מעמדה של ישראל נשחק ומסתמן קושי להוכיח מחדש את נכסיות ישראל לארה"ב ולשותפותיה באינדו-פסיפיק. מול ארה"ב, המלחמה החריפה מחלוקות קיימות וקטעה את המאמצים לעיצוב ארכיטקטורה אזורית חדשה במז"ת; מול יפן, אחת השותפות הכלכליות המרכזיות של מדינת ישראל והמשקיעה האסיאתית הגדולה בהייטק הישראלי, אנו עדים לירידה דרסטית בהיקף ההשקעות, ובתחום הביטחוני, ממשלות ישראל ויפן טרם הגיעו לפריצת דרך בנוגע להסכם מסגרת שיאפשר שיתוף פעולה בין התעשיות הביטחוניות.

גם בתקדים בו ממשלת יפן התגמשה בשירות אינטרסים גאופוליטיים, אין אופק חיובי לישראל. כך למשל, בדצמבר האחרון, תחת מדיניות היצוא הביטחוני המעודכנת, יפן העבירה לארה"ב מערכות פטריוט, כדי שזו תוכל להעביר מערכות דומות לאוקראינה. אך בזמן שגורמים מסוימים בארה"ב מאיימים להקפיא הסיוע הביטחוני לישראל, יפן, אחת התומכות המרכזיות של הרש"פ, תיישר קו עם ארה"ב.

על מנת לשנות מגמה שלילית זו, על מדינת ישראל לאמץ מדיניות פרו-אקטיבית, הנשענת על ההבנה שהאתגרים האזוריים לכאורה, הם למעשה גלובליים. הבנה שגם ראש ממשלת יפן שותף לה. בהקשר זה, המלחמה בחמאס היא גם חלק ממאבק גלובלי, שבה ישראל משמשת כקו הגנה ראשון, בדומה לאוקראינה וטאיוואן. לכן, אין להמתין ל"יום שאחרי", אלא כבר עכשיו לקדם דיאלוג בנושא עם ארה"ב ושותפותיה ואף להכריז על מדיניות רשמית כלפי האינדו-פסיפיק.

בעקבות המתקפה האיראנית: ישראל חייבת לגבש אסטרטגיה סדורה למערכה מול טהרן

16.04.2024 | ר יוסי מנשרוף written by

לישראל אסור לחזור ל-6 באוקטובר! היא אינה יכולה לאפשר לאיראן לכתר אותה בטבעת אש מתהדקת, ותחת כתר של איום בלתי נסבל שפועל תחת פוטנציאל של מטריה גרעינית.

קריסת ההרתעה האמריקנית: מה קורה בג'ונגל כשמתגלה שהנמר האימתני הוא נמר של נייר?

16.04.2024 | קובי מיכאל | written by

ההיסוס והריסון של האמריקנים מבטאים חולשה ? מדובר בזריקת עידוד לאיראן ולכל ציר ההתנגדות בהובלתה, ובכלל זה חמאס, כמו גם לאסלאם הרדיקלי במלחמתו נגד העולם החופשי.

ארצות הברית ומהפך 1977

16.04.2024 | זכי שלום | written by

על ישראל להכיר בכך שארה"ב רואה ב"יחסים המיוחדים" עימה מסגרת המעניקה לה "זכות" למעורבות חריגה בעיצוב מדיניותה של ישראל בסוגיות מדיניות ופנימיות.

פיגוע הטרור במוסקבה חושף את חולשות רוסיה ומדגיש כי אין דבר חשוב מבחינתה מהמלחמה באוקראינה

16.04.2024 | יוסף רוזן | written by

רוסיה תוסיף לסבול מאיום הטרור ובמקביל ? ההתמקדות באוקראינה דוחפת להעמקת קשרי רוסיה עם איראן וקוריאה הצפונית. שתי מגמות אלה מדגישות את הצורך בשינוי מדיניות ישראל מול רוסיה.

חיסולו של מוחמד רזא זהדי [?] ציון דרך חשוב בהתגוששות בין ישראל לאיראן

16.04.2024 | ד"ר יוסי מנשרוף written by

ישראל, כך נראה, מנצלת את מרחב התמרון המשמעותי שיש לה מול חוסר הרצון באיראן להיגרר ללחימה עזה [?] עם זאת, ייתכן שטהרן תנסה להשיב את כבודה באמצעות פגיעה שוות משקל למכה הקשה שחטפה.

יש להגיב בנחישות לצידודה של רוסיה בחמאס ולהמשך חיזוק הקשרים שלה עם איראן

16.04.2024 | סופי קובזנצב written by

על ישראל להבהיר לרוסיה כי פגיעה באינטרסים צבאיים-אסטרטגיים חיוניים לישראל תביא לפגיעה באינטרסים חיוניים רוסיים במזרח התיכון.

יהודי התפוצות בסכנה

16.04.2024 | ד"ר עדי שורץ written by

האווירה הארסית כלפי ישראל, שמייצגת את הרוע המוחלט ומואשמת כי היא מבצעת רצח עם רק גוברת [?] היהודים בניכר עומדים בחזית המערכה, חשופים וללא כל הגנה [?] החשש לרכושם ולחייהם הוא אמיתי.

ישראל, קטאר וארה"ב: בין דילמות, אילוצים ותקוות

16.04.2024 | זכי שלום | written by
כיצד צריכה ממשלת ישראל להתייחס לקטאר בתקופת שעד סיום המלחמה והחזרת החטופים?

נשיא חדש באינדונזיה: משמעויות לישראל ולאזור

16.04.2024 | יוסף רוזן | written by
עיקרי הדברים

- אף שמדובר בתוצאות לא סופיות, הבחירות באינדונזיה סימנו מנצח ברור – שר הביטחון, Prabowo Subianto.
- ניתן לסכם את נשיאותו של ג'וקווי כמוצלחת בסך הכול, בעיקר בנושאי הפנים ובשיעורי צמיחה מרשימים, אך בחוסר אקטיביות בזירה הבינלאומית.
- מגמות שהתחזקו בתקופת נשיאותו של ג'וקווי ובאו לידי ביטוי גם במהלך הבחירות האחרונות מעלות חששות לעתיד הדמוקרטיה באינדונזיה.
- ניתן להעריך כי תחת נשיאותו של סוביאנטו תהיה אינדונזיה פרו-אקטיבית יותר בזירה הבינלאומית, בדגש על הסביבה הקרובה (ASEAN ואוסטרליה), אך גם על רקע התחרות בין סין לבין ארה"ב.
- הבחירה בסוביאנטו יכולה להתברר כהתפתחות חיובית עבור מדינת ישראל. סוביאנטו פרגמטי, ובעבר גם נפגש עם בכירים ישראלים. "ביום שאחרי" המלחמה בעזה ייתכן פוטנציאל להרחבת המגעים בין המדינות, בייחוד אם מגעים דומים יתקדמו מול סעודיה.

ב-14 בפברואר קיימה אינדונזיה, המדינה המוסלמית המאוכלסת ביותר והדמוקרטית השלישית בגודלה בעולם, בחירות לנשיאות שהיו משמעותיות הן בזירת הפנים והן בהקשר זירת החוץ, וציינו את סיום עשור הנשיאות תחת ג'וקווי (Joko Widodo).

הסיפור האישי של ג'וקווי, שהתחיל כנגר עני והצליח כנגד כל הסיכויים להתקדם לתפקידי מפתח בפוליטיקה האינדונזית עד זכייתו בבחירות לנשיאות ב-2014, מסמל את המאפיינים הדמוקרטיים באינדונזיה. אולם, דווקא האדם שנהנה מהדמוקרטיה הוביל בתקופת נשיאותו לשחיקתה, כולל בבחירות האחרונות.

לאחר ספירת הקולות הראשונית ופרסום המדגמים, Prabowo Subianto, שר הביטחון בממשלת ג'וקווי, מסתמן כמנצח הברור בבחירות עם 56.4% מהקולות. Anies Baswedan, מושל ג'קרטה לשעבר וראש האוניברסיטה האסלאמית באינדונזיה, ניצב במקום השני עם 24.6%, ואילו Ganjar Pranowo, מושל האי המרכזי ג'אווה, ומועמד מפלגת השלטון של הנשיא היוצא, במקום השלישי עם 19% בלבד. הספירה יכולה להימשך כחודש, אולם בד"כ המדגמים תואמים את תוצאות האמת. כדי לשדר מסר מרגיע לכלל החברה באינדונזיה הכריז סוביאנטו על ניצחונו והדגיש בפני תומכיו שאסור להיות שחצנים, גאוותיים או שרויים באופוריה, אלא צנועים ולהבטיח שהניצחון הוא ניצחון עבור כל האינדונזים.

שחיקת הדמוקרטיה?

במבט ראשון ניתן לחשוב שמדובר במעין מהפך, כאשר יריבו הפוליטי של ג'וקווי בשתי מערכות הבחירות הקודמות, סוביאנטו, מוביל בבטחה, בעוד שדווקא מועמד מפלגתו של ג'וקווי משתרך מאחור. אולם, לא כך הם פני הדברים. סוביאנטו בחר לרוץ בבחירות האלה עם הבן של ג'וקווי, Gibran Rakabuming Raka, כסגן הנשיא שלו, ככל הנראה על מנת להבטיח את תמיכת הנשיא היוצא בו על פני מועמד מפלגת השלטון גאנג'ר. אך סיפור הנפטיזם אינו מסתיים פה [1] בנו של ג'וקווי רק בן 36, כאשר הגיל המינימלי לריצה בבחירות הוא 40, ולכן הרכב מיוחד של בית המשפט לחוקה, בראשות גיסו של ג'וקווי, Anwar Usman, הוריד את גיל המינימום כדי לאפשר לו לרוץ.

יש הטוענים שכך יוכל ג'וקווי לשמר את ההשפעה שלו על קבלת ההחלטות גם אחרי נשיאותו. החששות לדמוקרטיה אינם מסתיימים כאן. סוביאנטו, גנרל לשעבר שהיה מפקד הכוחות המיוחדים בתקופת שלטונו של Suharto, אשר נתפס אז בזירה הבינלאומית כדיקטטור, הואשם בפגיעה בפעילי אופוזיציה בתקופת המחאות בשנת 1998 שכוונה נגד אינדונזים ממוצא סיני. המחאות הסתכמו במעל אלף הרוגים וסיום שלטונו של סוהארטו. סוביאנטו הינו השריד הפוליטי הבכיר ביותר מאותה תקופה, וכיוון שהוא נתפס כלאומן יש החוששים שינצל את נשיאותו לריכוזיות יתר ויוביל לשחיקה נוספת של הדמוקרטיה.

נוכח התדמית הזו, בקמפיין הבחירות הנוכחי התאמץ סוביאנטו להצטייר כסבא חביב שפונה גם

לקהל הבוחרים הצעיר המדינה, שמעוניין בעיקר בצמצום אבטלת הצעירים ורכישת השכלה. בכל מקרה, הוא נתפס כמנוסה בהרבה מהמועמדים האחרים בנושאי חוץ וביטחון. סוביאנטו צפוי לנהל מדיניות חוץ אקטיבית יותר מאשר זו שאפיינה את נשיאותו של ג'וקווי, שהתמקדה בעיקר בנושאי פנים, להוציא אירוח פסגת ה-G20 בנובמבר 2022. כפי שניתן להתרשם מהצהרותיו של סוביאנטו לאורך קמפיין הבחירות, בהתייחסו ליריבות בין ארה"ב לבין סין, וריבוי התקריות בים סין הדרומי, הוא טען כי יפעל לחיזוק יכולות ההגנה של המדינה.

עם זאת, מבחינה לוגיסטית-מבצעית, הבחירות היו מופע מרשים של דמוקרטיה ² שינוע קלפיות בכל דרך אפשרית בין 17 אלף האיים המרכיבים את אינדונזיה: בסירות, אופנועים, סוסים וברגל. לצד הבחירות לנשיאות ול-580 המושבים בפרלמנט האינדונזי, עמדו לבחירה גם כ-20 אלף תפקידים ברמות המדינה, המחוז והרובע. כ-205 מיליון בעלי זכות הצבעה בבחירות מתוך כ-274 מיליון תושבים בסה"כ. אגב, 56% מבעלי זכות ההצבעה הינם צעירים עד גיל 40.

לצד ההישג במירוץ לנשיאות, נראה כי מפלגתו של סוביאנטו תהיה בסה"כ המפלגה השלישית בגודלה בפרלמנט, אך גדולה מספיק בכדי להקים קואליציה, וייתכן שתדחק את מפלגת השלטון PDI-P, שצפויה לשמור על מעמדה כמפלגה הגדולה ביותר, לאופוזיציה.

משמעויות לישראל

אינדונזיה וישראל אינן מקיימות יחסים דיפלומטיים, אך הדבר אינו מונע משתי המדינות לקיים קשרים כלכליים ענפים, הן ישירות והן דרך מדינות שלישיות, המוערכים בלפחות 500 מיליון דולר. כמו כן, קיימת תנועה של צליינים מאינדונזיה המגיעים לביקורים בישראל, ובעבר התקיימו ביקורים של בכירי דת ותקשורת מאינדונזיה בישראל, אשר נפגשו עם דרג מדיני בכיר.

אינדונזיה, ככלל, תומכת באופן עיוור כמעט בנרטיב הפלסטיני ובפתרון שתי המדינות, ומאז השבעה באוקטובר הביעה סולידריות עם העם הפלסטיני, תוך גינוי פעולות ישראל. אולם, בניצחוננו של סוביאנטו בבחירות יש פוטנציאל חיובי ליחסים עם מדינת ישראל, לפחות "ביום שאחרי" המלחמה בעזה, ובייחוד אם יתקיימו במקביל מגעים מול סעודיה. לצד התמיכה האוטומטית בפלסטינים, סוביאנטו נפגש בעבר עם בכירים ישראליים פומבית, והיה חלק מממשלה שבחנה נורמליזציה בין המדינות, כפי שהודה גם מזכיר המדינה האמריקני, בלינקן, לפני כשנתיים.

עמדתו הפרגמטית של סוביאנטו מנוגדת לעמדות שני המועמדים האחרים שהתחרו איתו על הנשיאות. למשל, Ganjar Pranowo, מועמד מפלגת השלטון ומושל האי המרכזי ג'אווה לשעבר, היה הגורם המרכזי שלא הסכים לארח את ישראל במסגרת אליפות העולם בכדורגל עד גיל 20, מהלך שלבסוף אילץ את פיפ"א להעביר את הטורניר מאינדונזיה לארגנטינה, וגרר ביקורת מהציבור האינדונזי שדווקא רצה לארח טורניר גדול. כזכור, נבחרת ישראל הגיעה עד לגמר בטורניר זה. המועמד הנוסף, Anies, נשען על תמיכתם של הזרמים האסלאמיסטים באינדונזיה,

וככזה נוקט עמדה אנטי-ישראלית מובהקת.

לסיכום, בהתייחס ל"יום שאחרי" על ממשלת ישראל לתת את הדעת גם לאינדונזיה, ולבחון התקרבות מחודשת, לכל הפחות על בסיס פרגמטיות משותפת. מעבר לקשרים הכלכליים שמתקיימים בין המדינות, ניתן להעמיק ולהרחיב גם את הקשרים בתחומי הסייבר, הסדר הציבורי, הלוויינות ואף התעשיות הביטחוניות, כאשר בתחום זה ניתן לייצא אמצעים דרך מדינות שלישיות.